

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

АЗДТГ-ын байр, А корпус 3 давхар,
Мөрөн сум, Хөвсгөл аймаг, 67120
Утас/факс: 7038 3793, Цахим шуудан: khuvsgul@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

2024.08.02 № 01/678
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх
дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Монгол Ардын намын хорооны сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817 - 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 - 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Монгол Ардын намын хорооны ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлага болон холбогдох хууль, тогтоомжид тус тус нийцсэн байна.

Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Монгол Ардын намын хорооны сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр (...5. хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Монгол Ардын намын хороонд.

Хувийг: Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Сонгуулийн хороонд.

Хавсралт .5. хуудастай.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ
АУДИТОР

А.ЭРДЭНЭБААТАР

ШИНЭ СЭРГЭЛТИЙН БОДЛОГО БҮСЧИЛСЭН ХӨГЖЛИЙН РЕФОРМ

2024-2028 ОН

“АЛАГ-ЭРДЭНЭ” СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

АЛАГ-ЭРДЭНЭ
2024 он

2024 ОНЫ “АЛАГ-ЭРДЭНЭ” СУМЫН ИТХ-ЫН СОНГУУЛЬД
МОНГОЛ АРДЫН НАМААС ДЭВШҮҮЛЖ БУИ
“ХҮН ТӨВТЭЙ ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР”

Үндэслэл:

- Намын гишүүд дэмжигчдийн өдөрлөгөөс ирүүлсэн санал
- “Алсын хараа 2050” МОНГОЛ Улсын урт хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр
- “ХӨГЖСӨН ХӨВСГӨЛ-2030” хөтөлбөр
- Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны УИХ-ын сонгуульд МАН-аас дэвшүүлсэн “Шинэ сэргэлтийн бодлого бүсчилсэн хөгжлийн реформ” мөрийн хөтөлбөр
- **МОНГОЛ УЛСЫН ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ-2030**
- Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
- Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль

**Уриа: “ХӨГЖЛИЙН хөтөлбөрийг ХАМТДАА хэрэгжүүлэе”
“Би биш бид”**

Зорилго: Хүн төвтэй, хүний эрхийг дээдэлсэн, иргэдийн хангалуун амьдрах, аж ахуйн нэгжийн хөгжих боломжийг дэмжсэн ХӨГЖЛИЙН хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

**Үр дүн: АМЬДРАЛЫН ЧАНАР
АЯ ТУХТАЙ АМЬДРАЛ
АЮУЛГҮЙ ОРЧИН**

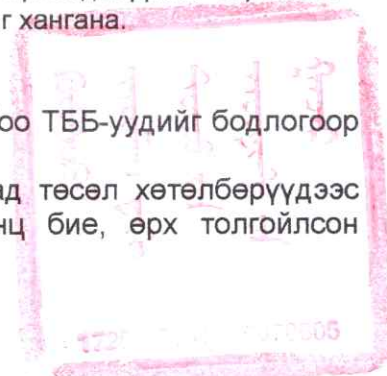
Нэг: ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ

1.1 Хүүхэд бидний – ИРЭЭДҮЙ, ЗАЛУУС БИДНИЙ ИТГЭЛ

- 1.1.1 Зуны цэцэрлэг, Хүүхэд харах үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлж үргэлжлэх хугацааг уртасган, чанарыг сайжруулахад иргэд, хувийн хэвшлийг дэмжиж ажиллана.
- 1.1.2 Шинээр баригдаж буй сургуулийн барилгыг ашиглалтанд оруулахад анхаарч ажиллана.
- 1.1.3 ЕБС-иудын Эрүүл мэнд, биеийн тамир, спортын “**ГАДНА ЦОГЦОЛБОР ТАЛБАЙ**”-г шинэчлэн стандартын дагуу бүрэн тохижуулна.
- 1.1.4 Бүсийн эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэл, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлттэй уялдуулан аймгуудын мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллагыг төрөлжүүлэх, Хөвсгөл аймагт салбар дундын дадлага, үйлдвэрлэлийн баазад нутгийн иргэдийг жуулчилна.
- 1.1.5 Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогын тогтвортой байдлыг хангана.

1.2 Эмэгтэйчүүд бидний -ТҮШИГ

- 1.2.1 Эмэгтэйчүүдийн үүсгэл санаачлагын клуб, холбоо ТББ-уудийг бодлогоор дэмжинэ.
- 1.2.2 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих зээл бусад төсөл хөтөлбөрүүдээс санхүүждэг зээл тусламжийн тодорхой хувийг ганц бие, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг дэмжихэд чиглүүлнэ.

0000000002

1.2.3 “Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх танхим”-ыг сумдад байгуулж, бүх нийтийн соён гэгээрэл, гэр бүлийн боловсролыг дээшлүүлэх, зөвлөн туслах үйлчилгээний орчин, нөхцөл, хамтын ажиллагааг сайжруулна.

1.3 Ахмадууд бидний - БАХАРХАЛ

1.3.1 Ахмадууд чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, сэргээн засаж чийрэгжүүлэх төвийн үйл ажиллагааны чанар хүртээмжийг сайжруулна.

1.3.2 Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх нөхцөлийг бүрдүүлнэ

1.4 “Баялаг бүтээгчид бидний – ХӨГЖИЛ

Баялаг бүтээгчдээ дэмжих:

1.4.1 “Баялаг Бүтээгч” хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.4.2 Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг бүх түвшинд нэмэгдүүлж авилга, хүнд суртлаас ангид, иргэдийн сэтгэлд хүрсэн үйлчилгээг бий болгоно.

1.4.3 Төрийн болон төсөл хөтөлбөрийн эх үүсвэрээр хөнгөлөлтэй зээл, тусламжинд хамруулна.

1.5 Малчдаа дэмжих:

1.5.1 “Залуу Малчин, ” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, хөдөөгийн залуусаа дэмжинэ.

1.5.2 Малын гаралтай түүхий эдээр ахуйн түвшинд үйлдвэрлэл эрхлэх төсөл хөтөлбөрийг дэмжинэ.

1.5.3 Малчдын хоршоо нөхөрлөлүүдийг чадавхжуулан үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлэн төсөл хөтөлбөрт хамруулна.

1.5.4 Төмс хүнсний ногоо тарих талбай, усан хангамж, хүлэмж, зоорьтой болоход сумаас дэмжих замаар төмс хүнсний ногоогоор сумын хэрэгцээний тодорхой хувийг хангана.

1.5.5 Ариутгалын ДУК машин баг бүрт олгох / мал ариутгал/

Хоёр: ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ ХӨГЖИЛ

2.1 Ая тухтай орчин - НОГООН ХӨГЖИЛ

2.1.1 “Хашаандаа тохилог сайхан амьдарцгаая” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэх, МОД ТАРИАЛАХ /

2.2 Аж төрөхөд таатай - ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖИЛ

2.2.1 Хувийн хэвшлийн оролцоотой орон сууц, хаус хороолол барих асуудлыг дэмжинэ.

2.2.2 Эгийн голын модон гүүрийг Бетонон гүүр болгох -70 м

2.2.3 Мөрөнгөөс Хатгал чиглэлийн 1001 замаас Алаг-Эрдэнэ сум орох 3,5км зам хатуу хучилттай зам тавина.

2.2.4 Эрчим хүчний дэд станц бий болгоно.

2.2.5 Хөвд цөөрөм байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.

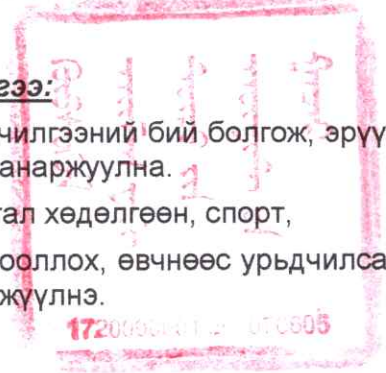
2.2.6 Хогийн цэгийг орчин үеийн стандартад нийцүүлэн шийдвэрлэнэ.

ГУРАВ: ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1 “Эрүүл Монгол хүн” эрүүл мэндийн үйлчилгээ:

3.1.1 “Иргэн-эрүүл мэндийн” явуулын тусламж үйлчилгээний бий болгож, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг иргэдэд ойртуулан чанаржуулна.

3.1.2 Эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн дасгал хөдөлгөөн, спорт, нийтийн биеийн тамираар хичээллэх, эрүүл, зөв хооллох, өвчнөөс урьдчилсан сэргийлэх нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлнэ.

0000000003

3.1.3 Эмч, сувилагч, мэргэшсэн асрахуйн ажилтан гадаад, дотоодод бэлтгэх бодлого баримтлана.

3.1.4 “Элэг бүтэн Монгол”, хүүхдийн “Эрүүл шүд”, “Умайн хүүзүүн хавдаргүй Монгол” хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлэн ажиллаж сумандаа шүдний эмчтэй болгоно.

3.1.5 Сумын ЭМТ-н их засвар, сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжтай болгох

3.1.6 Анхан болон лавлагаа шатлалын эмнэлэг, эрүүл мэндийн байгууллагын барилга байгууламж, дэд бүтэц, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэн, стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш, хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээг үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ. /Тариалан, Их-Уул, Тосонцэнгэл, Алаг-Эрдэнэ, Хатгал сумдад бүрэн тоноглогдсон хэвтрийн үйлчлүүлэгч зөөвөрлөх автомашин/

3.2 Оюунлаг Хөвсгөлчүүд - Боловсрол, Соёлын үйлчилгээ.

3.2.1 Гадаад хэлний сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг сайжруулан аялал жуулчлалтай холбож хөгжүүлнэ.

3.2.2 Нийтийн номын санг цахим хэлбэрт шилжүүлж, орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлж, хүний нөөцийг чадавхжуулна.

3.2.3 Соёлын аялал жуулчлал, соёлын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

3.2.4 Үндэсний өв уламжлал, түүх, уран зохиол, нүүдлийн ахуй соёлыг шингээсэн хөтөлбөр, уран бүтээл, дижитал контент бүтээгчдийг дэмжиж, соёлын боловсролтой, эерэг хандлагатай, бүтээлч иргэдийг төлөвшүүлнэ.

3.2.5 Баг бүрт улирал тутам соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулна.

3.3 Зорилтод бүлэгт чиглэсэн нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр .

3.3.1 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлж, чанар хүртээмжийг сайжруулан олон талт үйлчилгээг хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн байгууллагын оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх аргыг боловсронгуй болгож дэмжинэ.

3.3.2 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөгжлийн төвд суралцах эрхийг хангаж, ажилд ороход нь дэмжлэг үзүүлнэ.

3.3.3 “Ажилтай иргэн - Амьжиргаатай өрх” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

3.4 Төрийн үйлчилгээ

3.4.1 Төрийн бүх үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлж, хүний оролцоогүй, хиймэл оюуны тусламжтайгаар хүсэлт шийдвэрлэх чадавх бүхий “ухаалаг E-Mongolia” системийн хэрэгжилтийг ханган ажиллана.

3.4 ИРГЭДИЙН ОРОЛЦОО:

3.4.1 Багийн төвийг ажиллуулан төрийн үйлчилгээг иргэдэд ойртуулна.

3.4.2 Багийг хүний нөөц, хөрөнгө санхүүгийн хувьд бэхжүүлнэ.

3.4.3 Иргэнийхээ үүсгэл санаачлагаар байгуулагдсан иргэний нийгмийн байгууллага, холбоо, нөхөрлөл, хоршооны үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

ДӨРӨВ:ХӨГЖИЛД ХӨТӨЛСӨН ҮЙЛДВЭРЖИЛТ

4.1 Үйлдвэржилт –ХӨГЖЛИЙН БОЛОМЖ

4.1.1 Орон нутгийн түүхий эдийг ашиглан нэмүү өртөг шингээж импортыг оролсон экспортод чиглэсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрлэлийг бүх талаар дэмжинэ

4.1.3 Үйлдвэр эрхлэгчдийг хөнгөлттэй зээлээр дэмжинэ

0000000004

4.2 Аялал жуулчлал- ХӨГЖЛИЙН ГАРЦ

4.2.1 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн зам дагуу ариун цэврийн байгууламж, түр буудаллах, алжаал тайлах цэгүүдийг барьж байгуулан нутгийн иргэдийг ажлын байраар хангах ажлын хувийн хэвшлийн оролцоотой хэрэгжүүлнэ./Хөх баавгай үүр/

4.2.2 Зам дагуух газрын эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах

4.2.3 Аялал жуулчлалын голлох зам, амрах өртөө, түр отоглох цэг, эко ОО байгуулна.

4.2.4 Орон нутгийн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, хөгжүүлж, орон нутагт орох орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж нутгийн брэнд бүтээгдэхүүн худалдаалах цэгийг тогтвортой ажиллахад анхаарч ажиллана.

4.3 Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл- ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

4.3.1 Малчдын нэгдэх, хорших үйл ажиллагааг дэмжин “ШИНЭ ХОРШОО” хөдөлгөөнийг өрнүүлж, хоршооллыг дэмжинэ.

4.3.2 Соёлын бүтээгдэхүүн, контентыг аялал жуулчлалтай хослуулан хөгжүүлж, нүүдлийн мал ахуйд суурилсан аялал жуулчлалыг сурталчилан таниулж хөгжүүлэх.

4.3.3 Малчдад өвөлжөө, хаваржааны газрыг урт хугацаатай эзэмших, ашиглах, тэжээлийн ургамал тариалах боломжийг олгоно.

АЛАГ-ЭРДЭНЭ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМ

 0000000005